

EDITORIAL
PRESENTACIÓ DE LA NOVA ETAPA DE
Qüestió

Qüestió comença ara una nova etapa amb la participació de l'Institut d'Estadística de Catalunya i de les universitats catalanes que han creat, consolidat i acreditat la revista. Aquesta petita efemèride ofereix l'oportunitat i quasi imposa l'obligació d'explicar tant les bases de la col·laboració que ara s'inicia com les finalitats que es pretenen assolir.

El Parlament de Catalunya i el Govern de la Generalitat han manifestat reiteradament la voluntat unànime de desenvolupar un sistema coherent, eficaç i fiable d'estadístiques oficials, que produeixi i difongui la informació necessària per conèixer la realitat econòmica, demogràfica i social de Catalunya. Amb aquesta finalitat han desplegat un ordenament legislatiu rigorós i meticulós que regula els aspectes jurídics i administratius i que també abasta matèries de formació i de recerca. Així és oportú de destacar les disposicions següents que es relacionen amb aquests darrers assumptes.

La Llei 14/1987, d'Estadística, confereix a l'Institut d'Estadística de Catalunya la funció de "Contribuir a l'avenç i a la millora de la investigació estadística i al perfeccionament professional del personal estadístic". El Decret 341/1989, de creació de l'Institut d'Estadística de Catalunya, recull textualment la disposició esmentada.

La Llei 30/1991, del Pla Estadístic de Catalunya 1992-1995, fixa l'objectiu central del Pla i els objectius operatius. Respecte als objectius corresponents a les activitats instrumentals necessàries per a l'optimització del sistema estadístic de Catalunya, estableix que: "La decisió d'iniciar aquestes activitats estadístiques ha de satisfer els criteris de decisió de preferència següents: a) que llur aplicació contribueixi a generar economies d'escala en termes de temps o de recursos emprats; b) que siguin tècnicament necessaris o convenients per assolir progressivament l'homogeneïtat en el tractament de dades i millorar la qualitat i la fiabilitat de les estadístiques catalanes; c) que contribueixi a la formació del personal de l'administració i dels usuaris de la informació estadística

ca; d) que constitueixi un avenç tecnològic i innovador de la metodologia estadística d'aplicació progressiva a Catalunya”.

D'acord amb aquestes disposicions, l'Institut d'Estadística de Catalunya ha proposat una activitat de difusió estadística, que els Decrets del Programa Anual d'Actuació Estadística per a 1992 i 1993 la inclouen amb les consideracions i precisions següents: “Un element bàsic per a la millora dels procediments estadístics emprats en les institucions participants en el Pla Estadístic de Catalunya consisteix en la potenciació i creació de publicacions tècniques que, amb caràcter periòdic, il·lustrin els avenços produïts en el camp de l'estadística teòrica i aplicada, prioritant les línies editorials més properes als àmbits temàtics i territorials de l'estadística de Catalunya”.

L'actuació de l'Institut d'Estadística de Catalunya es concretarà en l'edició d'una revista a la qual donen suport la participació activa de les universitats catalanes i altres institucions similars d'àmbit estatal o estranger.

La Direcció de l'Institut d'Estadística de Catalunya, en decidir vincular aquesta actuació a l'edició de **Qüestió**, ha considerat una sèrie de raons i motivacions, entre les quals es poden destacar les següents: el reconeixement a la labor que les universitats i els investigadors han desenvolupat en la revista, de vegades amb molta voluntat i pocs recursos materials, la intenció de contribuir a la continuïtat d'aquesta iniciativa estimulant i el desig d'establir una nova col·laboració fructífera per a les institucions que hi participen i per a la societat.

Generalment els instituts d'estadística, per la naturalesa del seu treball, mantenen relacions intenses amb els organismes que fan recerca estadística i en especial amb les universitats. Malgrat que aquesta observació és un lloc comú, és interessant de recordar algunes referències i anècdotes històriques.

A la primera meitat del segle XIX es va crear l'Estadística Matemàtica, com a una nova ciència basada en la teoria de les probabilitats, i alhora es van fundar els primers Instituts Oficials d'Estadística, com a uns organismes nous regits pel principi del secret estadístic individual.

El matemàtic, físic i astrònom A. Quetelet (1796-1874), com altres científics de la seva època, va aplicar la llei normal de probabilitat a l'estudi dels errors de les mesures físiques i astronòmiques. Però influït per algunes idees de Laplace, Fourier i Poisson, va introduir aquelles tècniques a l'anàlisi de les mesures del cos humà i dels fenòmens socials. A causa de l'amplitud dels seus plantejaments metodològics, Quetelet va ser el

creador de l'Observatori astronòmic de Brussel·les; el responsable del Cens de 1829, que es va publicar separatament al de 1830 a Bèlgica i Holanda; el fundador de la Commission Centrale de Statistique (1841) i l'impulsor de la col·laboració internacional que més tard va donar lloc a l'International Statistical Institute. La Commission Centrale va constituir el model d'institut d'estadística que molts estats europeus van adoptar.

Recordem també que, molt més pròxim a l'època actual, P. Mahalanobis (1893, 1972) va crear i dirigir l'Indian Statistical Institute (1931), va ser director del Departament d'Estadística de la Universitat de Calcuta (1941-1945) i va ser Consultor Honorari en Matèria Estadística del Govern de l'Índia des de 1949. D'entre els seus resultats matemàtics, se'n destaca la Distància de Mahalanobis i d'entre les seves aportacions metodològiques, la tècnica de les enquestes pilot i la difusió de la teoria de les mostres per suplir estadístiques oficials insuficients o deficientes. És interessant indicar que el seu interès en aquestes recerques tan variades va ser degut tant a problemes de biometria com als reptes que l'estadística oficial li plantejava.

Tanmateix, en remarcar les àrees d'interès comú de l'estadística oficial i de la recerca universitària, s'han de destacar també les grans diferències que hi ha entre aquestes dues especialitzacions del treball estadístic, que generalment suposen oficis diferents. L'estadística oficial, que es dedica amb prioritat a la feina feixuga de produir dades estadístiques, ha quedat moltes vegades molt lluny de les preocupacions i dels interessos universitaris. Afortunadament l'època actual ofereix nous reptes de col·laboració per raons de canvis científics, tecnològics, polítics i socials, encara que és difícil donar-ne un panorama complet se'n poden destacar alguns que obren noves possibilitats.

El tractament de dades amb tècniques de recuperació de la informació, mecanismes de lectura òptica, construcció de bases de dades i consulta amb sistemes d'intel·ligència artificial plantegen problemes científics i informàtics que van des de la construcció de noves lògiques fins a la producció de software. En tots aquests temes les grans operacions dels instituts d'estadística són una referència fonamental, i alguns programes de la Comunitat Europea assignen recursos importants a aquestes finalitats específiques.

Els instituts d'estadística, a fi que puguin fer el seu treball segons les bases científiques més avançades, han de conèixer els nous mètodes d'estadística matemàtica que es van descobrint o inventant en els centres de recerca. Per altra banda, els instituts produeixen i difonen cada cop més dades, que són el material bàsic per a investigacions posteriors i que fan possible que d'altres organismes, siguin institucions públiques o empreses privades, les analitzin i realitzin més estudis teòrics i aplicats.

Més enllà del secret estadístic, els assumptes de protecció del dret de la intimitat i privacitat dels ciutadans, enfront de possibles abusos de la informàtica han sensibilitzat la societat, especialment els móns professionals i els ambients universitaris que s'hi relacionen. El tema no és trivial ja que, com ocorre en el cas de la sida, l'accés a algunes dades individuals protegides és necessari per a certes investigacions científiques.

La difusió massiva de resultats i de tècniques estadístiques a tota la societat i l'extensió dels usos i abusos de les enquestes d'opinió requereix unes actuacions didàctiques i uns aclariments conceptuals tant per part dels organismes oficials d'estadística com de les universitats i dels centres d'ensenyament.

Aquest petit ventall de temes mostra que hi ha moltes matèries d'interès comú i molts assumptes de responsabilitat moral compartida, que ofereixen un camp extensíssim de reflexió i de col·laboració.

Qüestió ara emprèn aquesta nova etapa amb la voluntat d'oferir un marc general i integrador dels diversos aspectes de les ciències estadístiques amb la il·lusió de fomentar la cultura estadística en la societat. D'acord amb aquestes finalitats, d'una banda, mantindrà i potenciarà els temes que ha tractat fins ara i el rigor que ha exigit constantment. D'altra banda, introduirà temes que acostin l'estadística oficial i la producció de dades a les institucions i als grups de recerca i sobretot contribuirà a estendre i difondre els principis científics i jurídics de l'estadística en la societat.

La nova experiència pot ser estimulants, tant en l'àmbit de la cultura catalana com en el món acadèmic internacional, la qual cosa ha estat sempre una vocació clara de la revista. Els resultats i l'èxit depenen dels organismes que hi estan implicats, de les persones que hi participen directament, dels col·laboradors i dels lectors. **Qüestió** prega a tothom que hi aportï una col·laboració tan activa com els sigui possible.